

Priporočila NIJZ za obravnavo COVID-19 primerov v socialno-varstvenih zavodih

Eva Grilc

Nacionalni inštitut za javno zdravje, Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana

V Wuhanu na Kitajskem so decembra 2019 zaznali več primerov pljučnic. Pri bolnikih so izključili številne običajne povzročitelje pljučnic oz. respiratornih okužb in potrdili okužbo z novim koronavirusom. Poimenovali so ga SARS-CoV-2, bolezen, ki jo virus povzroča pa COVID-19. Bolezen se kaže z vročino, kašljem in občutkom pomanjkanja zraka, kar je običajno za pljučnico. Epidemija se je iz Kitajske kmalu globalno razširila in kmalu dobila pandemične razsežnosti (1).

Širjenje SARS-CoV-2, oziroma pandemija, je presenetila ves svet. Zdravstveni sistemi so bili nenadoma primorani delovati v izrednih razmerah in se sproti prilagajati novi epidemiološki situaciji in različnim okoliščinam.

V Sloveniji smo prvi primer okužbe s SARS-CoV-2 potrdili dne 4. 3. 2020. Okužbe so se kmalu pojavile tudi v domovih starejših občanov (DSO), kjer je najbolj ogrožena skupina prebivalstva. Zaščita varovancev DSO je zelo zahtevna, večplastna in zahteva sodelovanje različnih resorjev.

Ministrstvo za zdravje (MZ) in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) sta že konec februarja pozvala DSO, naj zaradi okužb z novim koronavirusom v sosednjih državah začnejo izvajati ukrepe za preprečevanje in obvladovanje širjenja kapljičnih okužb. Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) je izdal več priporočil in navodil ter pričel spremljati okužbe v DSO.

V začetku marca je MZ odredilo prepoved obiskov v socialno-varstvenih zavodih.

Konec marca je MZ izdalo navodila za organizacijo izvajanja zdravstvene oskrbe v socialno-varstvenih zavodih in jih pozvalo, naj v prostorih DSO uredijo tri cone – belo, sivo in rdečo. Z delitvijo v cone bi ločili zdrave uporabnike (bela cona), tiste s sumom na okužbo (siva cona) in tiste, ki so okuženi (rdeča cona), in ne potrebujejo hospitalizacije.

V vsakem DSO so ustanovili koordinacijsko skupino za pomoč v primeru izbruha COVID-19. V primeru, da se je v DSO pojavila okužba s SARS-CoV-2 med varovanci, je zavod delo organiziral in prilagodil tako, da zaposleni niso prehajali med zdravimi in bolnimi varovanci, oziroma tistimi s sumom na okužbo.

Med približno 19.690 oskrbovanci v domovih jih je bilo v prvem valu COVID-19 okuženih samo 1,7 odstotka, kar je predstavljalo 20,2 % vseh okuženih v Sloveniji, kar je po mnenju MZ odličen rezultat. Manjše težave so se pojavljale v približno 10 % od 98 domov, z velikimi težavami pa so se med epidemijo spopadali le v treh domovih.

Novi val okužb v DSO je sledil jeseni, med t.i. drugim valom epidemije, ki še traja.

Raziskave kažejo, da okužba s SARS-CoV-2 oziroma COVID-19 resno ogroža starejše ljudi s pridruženimi boleznimi. Bolj ogroženi so tudi bolniki z Alzheimerjevo boleznijo (AD) in drugimi demencami. Demenca ne poveča tveganja za COVID-19, vendar vedenje, povezano z demenco, poveča tveganje za izpostavljenost COVID-19. Poleg tega so osebe z demenco običajno tudi starejše osebe s pridruženimi kroničnimi obolenji, kar pa lahko poveča tveganje za COVID-19.

Osebe z demenco težko sledijo in upoštevajo navodila za preprečevanje širjenja okužb. Osebe, ki so pri opravljanju svojih osnovnih življenjskih dejavnosti odvisne od drugih, težko zagotavljajo varno razdaljo, poleg tega pogosto sobivajo v istih prostorih DSO z drugimi varovanci ipd.

Demenca pri stanovalcu DSO je zagotovo stanje, ki narekuje izjeme, katere bi morali upoštevati in tako omogočiti vključitev predvsem družinskega člana ali druge usposobljene osebe pri izvajanju vsakodnevnih opravil pri stanovalcu (hranjenje, nega), ali kadar se pri stanovalcu pojavijo spremembe ali poslabšanje stanja, kot so npr. odklanjanje hranjenja, in bi s pomočjo bližnjih svojcev to stanje lahko izboljšali.

Oskrba varovancev DSO v času pandemije ostaja kompleksna. Nujno je potrebno vzdrževanje ravnotežja, varovanje fizičnega zdravja na eni in duševnega zdravja ter človeškega dostojanstva na drugi strani. V primeru izbruha COVID-19 v DSO je velik napor vložen v upoštevanje smernic in zmanjševanje tveganja prenosa, kar predstavlja velik stres za oskrbovance in zaposlene, uspeh pa je nagrada in zmaga za vse vpletene.

Literatura:

1. *Koronavirus SARS-CoV-2, ključne informacije. Pridobljeno 5. 10. 2020 s spletne strani: <https://www.nijz.si/sl/koronavirus-2019-ncov>.*
2. *Ministstvo za delo, družino in socialne zadeve. Navodilo v povezavi s SARS-CoV-2. (Domovi starejših občanov). Pridobljeno 5. 10. 2020 s spletne strani: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Koronavirus/Domovi-za-starejse-in-socialno-varstveni-zavodi.pdf>.*
3. *Vincent C.T. Mok, Sarah Pendlebury, Adrian Wong, Suvarna Alladi, Lisa Au, Philip M Bath et al. Tackling challenges in care of Alzheimer's disease and other dementias amid the COVID-19 pandemic, now and in the future. *Alzheimers Dement*. Pridobljeno 5. 10. 2020 s spletne strani:: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7436526/>.*